

דפי עיון במפרשים

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.
וכך הוא אומר:
"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ. שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשס"ח

פרשת נשא

א. אור החיים

פרק ד' פסוקים ל', לד'.

לד) ויפקד משה ואהרן ונשיאי העדה. טעם שלשתם, משה שליח ה', אהרן הנמסרים לו דכתיב (ג' ט) נתונם נתונם המה לו, נשיאי ישראל המוסרים אותם במקומם לעבד דכתיב בפרשת במדבר (שם ז') ושמו את משמרתו ואת משמרת כל העדה וגו', ומה שלא אמר כן במספר הלויים מן חדש, לצד כי מספר ההוא היה על פי ה' לצד שהיה המספר גם למה שבפריסה, ואמרו ז"ל (במד"ר פ"ג) שבת קול היתה אומרת באהל זה יש פך וכך, לזה לא הזכיר אלא משה נביא ה'.

ל) לעבד את עבדת אהל מועד. ולהלן בבני גרשון אמר עבדה באהל מועד, לצד כי עבדת בני גרשון היא באהל מועד עצמו שנושאים יריעות המושכן ואהל מועד מכסהו וגו', מה שאין כן בני מררי שעבודתם היא הקרשים והארזים וגו' שהם עבדת אהל מועד שנושאים אהל מועד, ולזה אמר לעבד את וגו' הקרשים וגו' שהם עבדת אהל מועד, ולזה לא חש לומר לצבא לכד, שהרי פרש הפתוב דבריו, מה שאין כן בעבודת בני גרשון להעירך בהפרש שבין עבודתם לעבודת בני קהת לצד שבשניהם אמר עבודה באהל ואין הכר בדבריו להפרש שבין שניהם לזה כתב שנוי לצבא צבא משנה ממה שכתב בבני קהת לצבא, ולצד הפרש שבין בני גרשון לבני מררי העירך בשנוי אחר כמו שכתבנו:

אלות

1. מה קושי מוצא ברשנו בסוק?
2. מה בדיוק היתה צבדת כל אחד מהספחות הלויים?
3. מה היה ההפך הרציוני-איכותי ביניהם?
4. עלוה פקדו את בני לוי, מה בדיוק היה תפקיד כל אחד מהם?
5. מתי ולמה לא נאמר כקט במקום אחר?
6. מה ולמה היה תפקיד ה"מת-קול"?

* * *

ב. מלאכת מחשבת

פרק ה' פסוק ו' :

בן ארמות איש חיל רב פעלים שורר בביתו ומושל ברוחו על אשתו ובניו לא יאונה לו כל און כי יהיה מוראו עליהם לבלתי יחטאו. ואם נכנס בהם רוח שטות המביאם לידי מעילה יוכיחם בשבט פיו ויענישם לכך אמר איש איש שתי פעמים. להורות היות בו כח גבר למשול בביתו. ד"א כי האדם בביתו יטעך להיות מובלע ביניהם ולקבל בסגר פנים יפות בני ביתו שמאלו דוחה וימיו מקרבת ולכבד אשתו יוהר מגופו. כי אמנם האיש שהוא איש לבדו רלוגי (ב) שאין לו קרוב דעת עם אשתו ואין לו עסק עמה וכלו בעיוגו במה שראוי לאיש בשרו הכתוב שחוגה אשתו תחתיו. ודברים כאלו נכוחים למצין :

שאלות

1. מהו הקושי עליו פונה פרשנו את פירושו?
2. אינה סוג קושי זה והאם תשובות פרשנו נולדות מהספר סוג הקושי?
3. מהו קדיון פירושו הראשון?
4. פירושו השני פונה מתכנית למה הראשון?
5. מה תופע פרשנו מן האישי לפי פירושו זה?
6. לאיזה סכנה נחשף האישי אם אינו נובל כק?
7. התוכל לעצור מהי דעתו של פרשנו עצמו בין שני פירושים אלה?

נשא

* * *

(יד) ועבר עליו. אמר על

הרוח לשון זכר, ולהלן הוא אומר אשר תעבור עליו רוח קנאה לשון נקבה, כי מלאכותו פעמים לשון זכר ופעמים לשון נקבה, כמו ורוח גדולה וחזק: ועבר עליו רוח קנאה. התלבשה רוחו צמדת הקנאה לקנא לכבודו כי חושד את אשתו שבמסתרים חללה את כבודו. והנה עיקר הקנאה הזאת היא לכבוד עצמו המחולל כפי מחשבתו, וזו מדה טובה שראוי לכל אדם לקנא לכבודו, הולך לפי שאין די לו בזה, אלא שבקנאתו מבקש גם כן להרע לה כי אמר לה שנתשדת בעיניו שעשתה נבלה, או שמוכנת לעשותה, לכן הוסיף הכתוב: וקנא את אשתו. כבר פירשנו (בראשית כ"ז י"ד) על איזה ענין יפול לשון קנאה עם את, וענינו כאן שהוא מדבר אתה קשות ומכילי אתה בדבריו שחושד אותה שזינתה, עד שהוא מעורר בלבה קנאה גדולה על כבוד עצמה המחולל, ולזה בא מליית וקנא את אשתו בפועל, כדרך הס קנאוני בלא אל (דברים ל"ב כ"א), יתבין מזה קבלת הז"ל שאמרו וקנא את אשתו ההקנאה הזאת היא שאומר לה אל הסתרי עם פלוני: והוא נטמאה. זה מדבר כפי אמיתות הדברים, וכיוצא בכתוב בין שקינא את אשתו והיא נטמאה באמת בין שקינא את אשתו והיא נקיה מן החשד ההוא כי באמת לא נטמאה, עכ"פ יעשה לה הצעל ככל הכתוב בפרשה:

ג. ביאור יש"ר. פרק ה' פסוק י"ד:

שאלות

1. פרשנו מדגיש כי האלה "רוח" עצמית סובלת הן זכר והן נקבה, למה חשוב לו להדגיש זאת?
2. מה חיופי בהתנהגות האישי ומה פילי בה?
3. איך הוא מסביר את השימוש הלשוני של וקנא את?
4. מה מטריד את פרשנו פקטצ האחרון ומה מצנחו?

* * *

הגדולה רומז תמיד על מדת החסד (וזה"ק ח"ג רפ, א; תיקוני הקדמה ט, א), ומה חסד היה כאן, ועל זה מפרש הפסוק (שם) וייראו העם את ה', ונמצא היו הם פלים שיתקדש שמו הגדול, וזהו החסד שעשה עמהם. וזהו הרמז כאן יתן ה' אותך לאלה ולשבועה בתוך עמך כו', וזהו הוא לה חסד שעל ידה נתקדש שמו הגדול לירא מלפניו. וזהו הרמז יתן ה' כנ"ל, זה שעל ידה יתקדש שמו הגדול זה הוא לה חסד, זה יתן ה'.

כא: יתן ה' אותך לאלה ולשבועה בתוך עמך בתת ה' כו' (ה, כא). ויש לדקדק על לשון יתן ה' אותך, הלא מאתו יתברך לא תצא הרעה*. ונראה, דהנה יש שהקב"ה עושה דין ברשעים ואינו נתקדש שמו יתברך הגדול על ידם, ויש שהקב"ה עושה דין ברשעים ובוה נתקדש שמו הגדול, ונמצא זה הדין הוא חסד להם, שהם נעשים כלים לקדושת שמו יתברך, וזהו חסד להם, כי אפשר יהיה עליהם לנפשם בזה. וזהו הרמז (שמות יד, לא) וירא ישראל את ה' הגדולה, ובאמת יד

ד. קדושת לוי. פרק ה' פסוק כא':

שאלות

1. מהי שאלתו ואינה מין שאלה היא לו?
2. איך ייתכן שצונח לרשעים יהיה חסד להם?
3. מהי אותה "צליה" צליה מדבר פרשנו?
4. מהי ההוכחה מסירת היס?
5. איך צפ"י זה הוא מפרש את צנינונו וצונח פקצ צל שאלתו?

* * *

פרק ה' פסוקים כה', כו', כח', לא':

נשא

- וכבר** זכר הרמב"ן⁸⁰ שאין בכל משפטי התורה דבר כולו נס מפורסם כעניין הזה, שהוא פלא **קבוע** שיעשה השם בישראל, בהיות רובם עושים רצונו של מקום. כי חפץ למען צדקו לייסר **בנות** ישראל ולנקות אותם מבנים ממזרים, כדי שיהיו ראויים להשרות שכינתו ביניהם. ולפיכך **פסק** הנס הזה משעה שנתקלקלו העם בעבירות העריות. וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה **מז, א**): "משרבו הנואפים פסקו מי סוטה שנאמר (הושע ד, יד): לא אפקוד על בנותיכם כי תזנינה, ועל כלותיכם כי תנאפנה, כי הם עם הזונות יפרדו ועם הקרשות יזבחו ועם לא יבין ילבט". וכן אמרו (סוטה **מז, ב**) "ונקה האישה מעון - בזמן שהאישה נקי מעוון המים בורקים את האשה, אין האישה מנוקה מעוון אין מים בורקים את אשתו".
- ואמר** הכתוב כאן: "ואחר ישקו את האשה את המים". להגיד, שהקרבת המנחה קודם לשתיית **המים**. וחכמינו זכרונם לברכה (סוטה **יט, ב**) אמרו: אחר שתמחה הספר אי אפשר שלא תשתה, כי משקין אותה בעל כרחא אפילו שהודתה. ולכך סמך למחייה ההשקאה.
- והיה אם "טהורה היא" שלא שכב איש אותה זולת בעלה - "ונקתה". רוצה לומר, תינקה האשה **ממי** המרים המאריים אשר שתתה, שלא יזיקה; "ונזרעה זרע" - שתהר מאישה, אם זיתתה עקרה **קודם** לזה (סוטה **כו, א**).
- ואמר**: "ונקה האישה מעון והאשה החיה תשא את עונה". להגיד, שכאשר תימצא האשה טהורה **ונקיה**, לא נחשוב שיש על בעלה עוון פלילי בהיותו חושד בכשרים. אין הדבר כן, כי עשה מה שראוי, לחשוד אותה אחרי אשר נסתרה. לכן "ונקה האישה" - הבעל מהעוון, ואם נמצא שנטמאת **היא** תישא את עוונה ועונשה כאמור. ויש מפרשים שאף שתימצא טהורה על כל פנים תישא את **עוונה**. לפי שהיא בסיבת היסתרה עם האישה הזה הזר, הביאה חשד בלב בעלה עד שהוצרך לכל הנסיון הזה⁸¹.

אלוה

1. **מה המיוחד קדין זה שאין דומה לו בכל התורה כוללה?**
2. **למה ומתי נס זה נפסק?**
3. **מהו הרציון למהאמר המצוטט ממסכת סוטה מז', פ"ג?**
4. **למה בקרבת המנחה ה"נה קודם שתיית המים?**
5. **למה האישה נקי וביא בכל מקרה תישא עוונה?**

* * *

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשס"ח

פרשת במדבר

א. מלאכת מחשבת .

פרק א' פסוק מד': אשר פקד משה ואהרן ונשיאי ישראל שנים עשר איש, איש אחד לבית אבותיו היו:
להודיענו שכלם בלב אחד ובענה אחת היו ולא חלק לבם לדמיון ראשי העם
תחת עבד כי ימלוך. וכל כמתקן למה כתב אשר פקד ולא פקדו
לפי שכלם כאיש אחד היו ולא בלב בלב וכל ידברו:

מלאכה

1. מה הקושי המצריק ביאור?
2. מהי תשובתו?
3. מה מתנה כרסננו בפסוק מ603 מספר משלי?
4. מה בדיוק קרה למצפה?

* * *

ב. אור החיים .

פרק ג' פסוקים א', ג', טו':

ג

א) תולדות אהרן ומשה וגו'. ולא מנה אלא תולדות אהרן, לומר כי בני אהרן יחשבו על משה לצד שהוא התפלל בעדם וחקיו דכתיב (דברים ט) ובאהרן התאנף ה' להשמידו וגו', ואמרו ז"ל (ויק"ר פ"ו) שהועילה תפלתו להציל אלעזר ואיתמר, ואמרו ביום דבר וגו' לומר זמן שהתפלל עליהם, וכלל עוד בזה סבת קבלת תפלתו שהוא לצד שדבר ה' אליו בהר סיני ונעשה ציר נאמן לה' בקבלת התורה:

ג) אלה שמות וגו' המשחים וגו'. חזר לומר אלה שמות פעם ב' ולא הספיק במה שאמר בפעם א' אלה שמות וגו' ולגמר אמר המשחים וגו', נחפז למעט שלא נמשחו אלא אלה, ולזה דקדק לומר אלה למעט זולתם, ומפסוק ראשון לא נשמע זה לצד שאמר ואלה שלא השמע שפסל עם בני ישראל שקדמו להם והבין:

טו) כ"ה זכר מבין חדש וגו'. טעם מבין חדש. כפי זמן אשר באו המה תחתיהם שהם הבכורות, ולמה זמן הבכור פדיונו כיון שיש לו בן לוי במקומו, ואם תאמר למה אין הלויים פודים כמו כן מאז והלאה את הבכורות, ולא יצטרכו ישראל פדיון לבכוריהם, יש לומר כי אותם הלויים כבר נכנסו תחת הבכורות שהיו אז ואת בנייהם הקים ה' תחת אבותיהם שהרי נתקדשו הם ובניהם עד עולם. ואולי כי לזה כפל ה' במאמרו במה שכתב בפסוק ואני הגה לקחתי את הלויים וגו' והיו לי הלויים פרוש החלטו הם ובני בנייהם, מעתה אין לוי שיפדה בכור ישראל הבא אחר כן פטר רחם:

במדבר

1. מה הקושי בפסוק א' ומה מצנהו?
2. היש לך מצנה אחר?
3. מה קושי מצא פרשנו כפסוק ט' ומה תשובתו?
4. מה הבציה בפסוק טו'?
5. "למה אין האלווים כודים"?
6. "הוחלטו הם ופניהם" מה זה חסות?

* * *

ג. כלי יקר .
פרק ב' פסוק ב':

שנאמר: "והתהלכתי בתוכם" (ויקרא כו"ב), כי כל הפניות שהצדיקים פונין, הכל הוא מול פני השכינה, וכן בעולם הזה. וזה אות הדגל, כי הוא סימן הנצחון במלחמה. ודגל זה הוא בשם ה', "כי לא כחרבם ירשו ארץ" (תהלים מד, ה'), כי בשם ה'. וכן המלאכים, על ידי שהם סוכבים פסא כבודו יתברך, מוראם על כל הנמצאים, כמו שכתוב: "אימה כנגדגלות" (שיר השירים ג, ו'), כי על ידי סביב זה היתה מוראם על כל האמות, כמו המלאכים שהכל יראים מהם. ועל דגלים אלו הבטח יעקב, שנאמר בו "ופרצת ימה" גו' (בראשית כח, יד). לךך נאמר: "איש על דגלו באתת", הינו באותות שמסר להם אביהם יעקב וכו', כי במראה נראה אליו ענין הדגלים, בפסוק "ופרצת ימה" וגו'. לךך מתחיל המזמור (תהלים כב, ו-): "ישגבך שם אלהי יעקב" וגו', ועל זה אמר: "ובשם אלהינו נדגל", לשא דגל הרוממות והנצחון בכל ארבע רוחות בשם אלהינו. לךך אמרו: "מה תחזו בשולמית" יגו'. כי נצחון שלכם הוא נצחון אנושי, וכל זה אינו שנה ל"מחולת המתנים", המורה על נצחון אלהי. כי "המה פרעו ונפלו", כי הדבר בספק אם מנצחים, "ואנחנו קמנו ונתעודד", כי בנדאי נוצחים כל הלוחמים בשם ה'. ועוד, שהעקר חסר אצלכם, דהינו מראה כבוד ה', הוא האות אשר אליו יישירו כל השוכנים סביב המרכז. לךך נאמר "באתת", כדי להיות להם השכינה אות אשר נגדו יישירו עפעפיהם.

[ב] איש על דגלו באתת לבית אבתם.
מצינו בכמה מדרשים (במדבר רבה ב, ב-ח) המגדילים מאד ענין הדגלים, ודרשו עליהם פסוק: "ובשם אלהינו נדגל" (תהלים כו), שבשעת מתן תורה ראו ישראל את המלאכים דגלים דגלים, ונתאוו להיות דגלים כמותם. ובפסוק "מי זאת הנשקפה כמו שחר" (שיר השירים ג, ו'), דרשו שהיו האמות מסתכלין במעלתן של ישראל, והיו תמהים וכו', ואומרים: "שובי שובי השולמית" (שיר השירים ז, א), הדבק בנו ובא אצלנו, ונעשה ממך דפסים והגמונים. וישראל משיבין: "מה תחזו בשולמית כמחלת המתנים" (שם), רצה לומר: מה גדלה אתם נותנים לנו? שמה גדלה אתם יכולין לתת לנו כמו שנתן אלהינו, דגל מחנה יהודה מזרחה וכו'? (במדבר רבה ב, ג), וכל משפיל יפלא בעיניו, מה קול המולה זו, ומדוע קול הקריה הומה על זה, ומה יקר וגדלה נעשה בישראל עד אשר התאוו להם כל כד.

והקרוי אלי לומר בזה, שעקר השקם של ישראל היה להראות לכל העמים כי שם ה' נקרא עליהם וייראו מהם, ועל ידי זה ישאו דגל הרוממות והנצחון בכל ארבע רוחות העולם, כי על ידי שהם מסוכבים בכל ארבע רוחות, והשכינה והארון באמצע, תל שהכל פונין אליו, יראו כל העמים כי ילכו בשם ה', וזה האות אשר אליו יישירו עיני כל השוכנים בעגול סביב, כאמרו רז"ל (תענית לא. ע"י"ש): לעתיד יעשה הקב"ה לצדיקים מחול בגן עדן, וכבודו יתברך באמצע.

אלמות

1. מה הקושי שפרשנו מצא כאן ואינה סוף קושי זה?
2. מה רצו בני ישראל ומיה?
3. למה דוקא במרכז או בציוף?
4. מה שמעות "מחול" כאן?
5. איך מסביר פרשנו את המושג: "דגל"?
6. "דגל הרוחמות והנצחון" מה פירושו המצוי כאן?
7. מה המטרה הסופית של כל זה?

* * *

ד. ספורנו עם פירוש הרב י. קופרמן .

פרק ג' פסוקים ב', ג': (ב) וְאֵלֶּה שְׁמוֹתָם בְּנֵי אֶהֱרָן. כָּל אֶחָד מֵהֶם הָיָה נֹחֵשֵׁב בְּשֵׁמוֹ, לֹא מִצַּד מֵה שֶׁהוּא בֶן אֶהֱרָן בְּלִבָּד.⁶

(ג) הַפְּהָנִים הַמְּשֻׁחִים. וְלֹא קָרָה בֶן לְדוֹרוֹתָי, כִּי אֲמַנָּם לֹא נִמְשַׁח אַחֲרֵיהֶם שׁוֹם לָהֶן הַדְּיוּטָי¹⁰ בְּחַיֵּי הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל¹¹, וְהִטְעַם הָיָה - אֲשֶׁר מִלֵּא¹² אֶת יָדָם לְכַהֵן. שֶׁהַצְּרִיכָה אֵז הַמְּשִׁיחָה כִּי זוֹלָתָהּ לֹא הָיָה כֹהֲנִים כָּל־לַיָּמָי, בְּדִוֹת שְׁנוֹלְדוֹ קִדְּם שְׁנִכְחַר אֶהֱרָן לְכַהֵן, כִּמּוֹ שֶׁקָּרָה לְפִינְחָס קִדְּם שֶׁהֵרַג אֶת זִמְרִי¹⁴.

6. "שמות" לעומת "תולדות" - יש כאן שני דינאים, דין כלל שבט לוי שבניהם כלולים בו, ודין אלה המיוחדים אשר נקראים בשמותם בתורה, כאשר התורה אף כותבת שזהו "שמו". 7. ועיין בדברי רבינו לעיל בראשית מ"ח, (ד"ה ואלה שמות... יעקב ובניו), שמות א,א (ד"ה ואלה שמות), שם לה,בא (ד"ה ואלה פקודי המשכן) לעיל א,א (ד"ה במספר שמות). 8. כי אז היה די לכתוב "אלה בני אהרן". ובדומה לזה בשמות ו,לז: "ואלה שמות בני לוי".

א

9. ולכן צויין כאן החידוש הזה. 10. שלא כפירוש הרמב"ן (פסוק ד' ד"ה על פני אהרן אביהם): ואין הענין להגיד שכהנו בחיי אביהם, כי כל איש מבני אהרן הכהנים יכהן בחיי אביו. רק בעבור שאמר "הכהנים המשוחים" שהיו גם הם ככהנים גדולים נמשחים כמותו בחייו, ולא יעשה כן לדורות... (עכ"ל). לדעת רבינו, כאמור, היתה המשיחה לכהן הדיוט, וזה לא נעשה לדורות, באשר כל כהן הדיוט הוא בנו של כהן, יצטיילא הוא כהן ללא צורך במשיחה. 11. אלא בהיעדר כהן גדול, היה צורך למשוח את הכהן הדיוט לתפקיד של כהונה גדולה. 12. לפי הנראה הנושא הוא הש"ת או שליחו יטח הבניו. 13. לא כהן גדול, ואף לא כהן הדיוט. 14. זבחים קא,ב. אמר ר' אליעזר א"ר הנינא: לא נתכהן פינחס עד שהרגו לזמרי, דכתיב "והיתה לו ולזרעו אחרי ברית כהונת עולם". ועיין במהר"ל (גור אריה לבמדבר כח,ג) החוקר יולמה לא נמשה פינחס כמו שנמשהו אהרן ובניו?

אלות

1. התוכף להאדיר דעת כרשננו אמועמי תולדות וסמות וההבדל מיניהם?
2. מה היה המיוחד בבני אהרן כרשננו אומד כאן?
3. מי נמשח ומתי?
4. איך ולמה פנחס לא נמשח?

* * *